

ਆਦਰਸ਼ ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ

ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਅਜਿਹੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ ਜੋ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਲੀਸੀਆ ਦੀਆਂ ਮੰਡਲੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਮੰਡਲੀ ਯਰੂਸ਼ਲਮ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ (ਅਧਿਆਇ 2); ਅਤੇ ਰਸੂਲਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਲੀਸੀਆ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਮੰਡਲੀਆਂ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਕਲੀਸੀਆ ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਕਾਰਣ ਬਣੀ ਸੀ।¹

ਕਲੀਸੀਆ ਦੇ ਇਸ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਹਿਮ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਸਭ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਆਤਮਾ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਵਚਨ ਹੀ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ (ਅਫ਼ਸੀਆ 6:17)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਅਕੀਦਾ, ਦੁਆ ਦੀ ਕਿਤਾਬ, ਰਹਿਤਨਾਮਾ, ਕੈਟੇਕਿਜ਼ਮ (ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਤਾਬ) ਜਾਂ ਨਵੇਂ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਭਲਾ ਅੱਜ ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਇਹੀ ਤਰੀਕਾ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਿਤਾਬ ਵਾਲੀਆਂ ਆਦਰਸ਼ ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ ਮੰਡਲੀ ਵਿਚ ਐਲਡਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਵੀਆਂ-ਨਵੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਮੰਡਲੀਆਂ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪੇ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਅਧਿਆਇ 2 ਵਾਲੇ ਪੈਂਟੀਕਾਸਟ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਐਲਡਰਾਂ² ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 11:28-30 ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਭ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਲੋੜਵੰਦ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪਰੋਪਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮਦਦ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ। ਅੰਤਾਕੀਆ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪੌਲਸ ਅਤੇ ਬਰਨਾਬਾਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੂਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਧਨ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਲਡਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਕਲੀਸੀਆ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਐਲਡਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ।

ਇਸ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਲੀਸੀਆ ਵਿਚ ਰਸੂਲ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਬੀ ਦਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 11:27)। ਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਲੀਸੀਆ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਖੁਦਾ ਨੇ ਨਬੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ

ਸੇਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ।

ਬਾਈਬਲ 'ਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਯਹੂਸਲਮ ਜਾਂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਵਿਚ ਐਲਡਰਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਕਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਕਲੀਸੀਆ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਰਸੂਲ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੀ ਦੇਖਰੇਖ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 6: 1-4)। ਯਹੂਸਲਮ ਵਿਚ ਅਜੇ ਐਲਡਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰਸੂਲ ਉੱਥੇ ਹੋ ਸਨ। ਖੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਾਲ ਇਹ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਮੰਡਲੀ ਖੂਬ ਵਧੀ-ਫੁੱਲੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੇ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਦੂਸਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੋਮੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਣ ਨਾਲ ਰਸੂਲ ਹਰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ; ਨਾ ਹੀ ਰਸੂਲਾਂ ਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੰਡਲੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਖੁਦਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਪੱਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ।

ਪੌਲਸ ਅਤੇ ਬਰਨਾਬਾਸ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਏਸ਼ੀਆ ਮਾਈਨਰ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਕਲੀਸੀਆ ਦੀ ਹਰ ਮੰਡਲੀ 'ਚ ਐਲਡਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 14:23)। ਉੱਤਰ ਦੀ ਅਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਤੇ ਪੌਲਸ ਅਤੇ ਬਰਨਾਬਾਸ ਨੇ ਹਰ ਮੰਡਲੀ ਦੇ ਬੁਜ਼ਰਗਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਅਲੋਚਕ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਐਲਡਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 'ਨਵਾਂ ਚੇਲਾ' ਨਾ ਹੋਵੇ (1 ਤਿਮੋਥਿਉਸ 3:6)। ਇਕੁਨਿਉਮ, ਲੁਸਤਰਾ ਅਤੇ ਦਰਬੇ ਦੇ ਲੋਕ ਕੁਝ ਹੀ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਸੀਹੀ ਬਣੇ ਹੋਣਗੇ; ਅਤੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਨੌਸਿਖੀਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਐਲਡਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਨ ਬਦਲਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਇਬਰਾਨੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਮੂਸਾ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚੱਲਣ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਖੁਦਾ ਬਾਰੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਉੱਪਰ ਸਨ। ਜਦ ਅਜਿਹੇ ਇਬਰਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯਿਸੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬਖ਼ਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਨਵੀਆਂ ਸੱਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੁਟਕਾਰੇ ਦਾ ਸਹੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਰੂਹਾਨੀ ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਕਾਰਣ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕਰ ਸਕੇ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਮੂਸਾ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਸ ਤੋਂ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਯਹੂਸਲਮ ਦੇ ਐਲਡਰਾਂ ਦਾ ਦੁਬਾਰਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਦੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਪੌਲਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸੁੰਨਤ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 15: 1, 2)। ਤੀਜੀ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ, ਅਫ਼ਸੁਸ ਦੇ ਬੁਜ਼ਰਗਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਪੌਲਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇਤੁਸ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 20: 17)। ਤੀਜੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਅਖੀਰ 'ਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਪੌਲਸ ਯਾਕੂਬ ਅਤੇ ਯਹੂਸਲਮ ਦੇ ਬੁਜ਼ਰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 21: 17-26)। ਫਿਰ ਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਦੇ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਖੁਦਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮੰਡਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਹੋਣ ਜੋ ਰੂਹਾਨੀ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਰੁਤਬੇ ਦੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕਰ ਸਕਣ।

ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਦਰਜ ਮੰਡਲੀਆਂ ਅਜ਼ਾਦ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਹਰ ਮੰਡਲੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਐਲਡਰ ਸਨ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 14:23)। ਫਿਲਿੱਪੋ ਦੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਪੌਲਸ ਦੇ ਖ਼ਤ ਵਿਚ ਖ਼ਾਸ ਕਰ ‘‘ਨਿਗਾਹਬਾਨਾਂ [ਬਿਸ਼ਪਾਂ] ਅਤੇ ਸੇਵਕਾਂ [ਡੀਕਨਾਂ]’’ ਨੂੰ ਮੁਖ਼ਾਤਬ ਹੋਇਆ ਸੀ (ਫਿਲਿੱਪੀਆਂ 1:1)। ਅਫ਼ਸੂਸ ਦੇ ਐਲਡਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚੌਕਸੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 20:28)।

ਇਕ ਹੋਰ ਸੁਤੰਤਰ ਕਾਰਜ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕੁਰਿੰਥੁਸ ਦੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਭਚਾਰ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ (1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 5)। ਕੁਰਿੰਥੁਸ ਦੀ ਕਲੀਸੀਆ ਨੂੰ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਮੰਡਲੀਆਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਕੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ, ਅੰਤਾਕੀਆ ਤੋਂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਲਈ ਮਦਦ ਭੇਜੀ ਗਈ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 11:28-30)। ਜਦ ਪੌਲਸ ਬੱਸਲੁਨੀਕੇ ਵਿਚ ਵਚਨ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ; ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਲੀਸੀਆ ਨੇ ਉਹਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ (ਫਿਲਿੱਪੀਆਂ 4:15)। ਯਹੂਦੀਆਂ ਵਿਚ ਲੋੜਵਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਦਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਵਿਚ, ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥ ਧਨ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ (2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 8:19-23)।

ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਕਤ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕੋਈ ਗੁੱਟ ਬਣਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਗਠਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਡਾਇਰੈਕਸਿਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਸਲਾਹ ਲੈਂਦੇ। ਉਹ ਇੱਕੋ ਕਲੀਸੀਆ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪੇ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਇੱਕੋ ਹੀ ਜਿਹੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਢੰਗ ਵੀ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਸੀ; ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕੋ ਇੰਜੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇੰਜੀਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬੀਜ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਕਰਦਿਆਂ ਯਿਸੂ ਨੇ ਸੰਕੇਤਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ (ਲੂਕਾ 8:4-15) ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹੀ ਬੀ ਬੀਜਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹੀ ਫ਼ਸਲ ਵੀ ਕੱਟੀ।

ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਿਆਰ ਤਾਂ ਹੋ ਰੀ ਸਨ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ।

ਆਪੇ ਵਧਣ ਵਾਲੀ

ਅੰਤਾਕੀਆ 'ਚ ਇੰਜੀਲ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 11:19-26)। ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਦੀ ਕਲੀਸੀਆ ਨੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਗੁੱਟ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਬਰਨਾਬਾਸ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ (ਆਇਤਾਂ 22-24) ਅਤੇ ਬਰਨਾਬਾਸ ਨੇ ਉੱਥੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਪੌਲਸ ਨੂੰ ਲਭ ਲਿਆ (ਆਇਤਾਂ 25, 26)। ਉੱਥੇ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ‘‘ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ’’ ਸਮਝਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ (ਆਇਤ 26)।

ਬਾਅਦ 'ਚ ਬਰਨਾਬਾਸ ਅਤੇ ਪੌਲਸ ਨੂੰ ਅੰਤਾਕੀਆ ਤੋਂ ਇੰਜੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ

ਦੂਜੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 13: 1-3)। ਪਹਿਲੀ ਯਾਤਰਾ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਪੌਲੁਸ ਅੰਤਾਕੀਆ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆ ਕੇ ਉਹਨੇ ਕਲੀਸੀਆ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 14: 26, 27)। ਉਹ ਅਗਲੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਅੰਤਾਕੀਆ ਵਿਚ ਦੱਸਦਾ ਰਿਹਾ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 18: 22, 23)। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਅੰਤਾਕੀਆ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਇੰਜੀਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਥਾਂਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਫਿਲਿੱਪੋ ਵਿਚ ਕਲੀਸੀਆ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਮੰਡਲੀ ਨੇ ਹੋਰ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ 'ਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 16: 12-15; ਫਿਲਿੱਪੀਆ 4: 15-18)। ਜਦ ਪੌਲੁਸ ਅਫ਼ਸੁਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਏਸ਼ੀਆ ਮਾਈਨਰ 'ਚ ਵਚਨ ਫੈਲਾਉਣ ਵਿਚ ਉਹਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 19: 10)। ਕੁਲੁੱਸੇ ਦੀ ਕਲੀਸੀਆ ਦਾ ਕੰਮ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਸੀ ਕਿ ਖੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਪਾਏ ਹੋਏ ਪੌਲੁਸ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲੋਦੀਕੀਆ ਦੀ ਕਲੀਸੀਆ 'ਚ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਣ (ਕੁਲੁੱਸੀਆਂ 4: 16)। ਫਿਰ ਥੱਸਲੁਨੀਕੇ ਦੀ ਕਲੀਸੀਆ ਤੋਂ ਮਕਦੂਨੀਆ ਅਤੇ ਅਖਾਇਆ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਤਾ ਵਚਨ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਆਖਿਆ '‘ਤੁਹਾਡੀ ਨਿਹਚਾ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਉੱਤੇ ਹੈ, ਸਭਨੀ ਥਾਈਂ ਉਜਾਗਰ ਹੋ ਗਈ’' (1 ਥੱਸਲੁਕੀਨੀਆਂ 1: 7, 8)।

ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਕਾਇਮ ਹੋਈਆਂ, ਉੱਥੋਂ ਹੀ ਨਵੇਂ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਇੰਜੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ। ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਕਲੀਸੀਆ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਗਨ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਇੰਜੀਲ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਾਰੇ ਰੋਮੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਈ (ਕੁਲੁੱਸੀਆਂ 1: 23)।

ਅਪਣੀ ਮਦਦ ਆਪ ਕਰਨ ਵਾਲੀ

ਬਾਈਬਲ 'ਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਆਰੰਭਿਕ ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਆਪਣਾ ਵਜੂਦ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੰਡਲੀ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਧਨ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸਨ। ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਹੌਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਦਦ ਭੇਜਦੀਆਂ ਸਨ।^੧ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਦੇ ਦੋ ਮਕਸਦ ਹੁੰਦੇ ਸਨ: ਰੋਜ਼ਮੱਰਾ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ। ਹਰ ਮਕਸਦ ਲਈ ਭੇਜੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇਹ ਮਦਦ ਸਥਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲੋੜਵੰਦ ਕਲੀਸੀਆ ਫਿਰ ਵੀ ਅਜ਼ਾਦ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਮਿਲਣ ਜਾਂ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਂਅ ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਪੌਲੁਸ ਆਪਣੀ ਮਦਦ ਆਪ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 18: 1-4)। ਕੋਈ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਵੀ ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ, ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਹੀ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਇੰਜੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਿਤਾਬ 'ਚ ਕਿਸੇ '‘ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਕਲੀਸੀਆ’' ਦਾ ਨਾਂਅ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਖੁਦਾ ਨੇ ਕਲੀਸੀਆ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।

ਕਲੀਸੀਆ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ

ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਐਨਾ ਪੈਸਾ ਲਾਉਣ ਕਰਕੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸੱਭਿਅਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਫਰਕ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਲਾ ਇਹੀ ਫਰਕ ਪਹਿਲੀ ਸਦੀ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸਨ? ਫਰਕ ਤਾਂ ਸਨ, ਪਰ ਪੌਲਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇੰਜੀਲ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਸਨ।

ਅੱਜ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਜਿਵੇਂ ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਉਹਦੀ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦੇਣ ਅਤੇ ਅਪਣੇ ਲਈ ਬਿਲਡਿੰਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦੱਖਣੀ ਰਾਜਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਵੀ ਇਹੀ ਹਾਲ ਹੈ। ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ; ਕੁਝ ਨਵੀਆਂ ਮੰਡਲੀਆਂ ਨੇ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ 'ਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਡਿਗਰੀ ਲੈਣ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਆਈ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਿੱਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਵੀ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਤੇ ਐਨੇ ਜ਼ੋਰ ਕਰਕੇ, ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕ ਖੁਦ ਸੋਚਣਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਲੀਸੀਆ ' ਅਮਰੀਕੀ ਕਲੀਸੀਆ ਹੈ ' ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਨਾ ਸਹੀ ਹੈ। ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ? ⁴

ਜੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਅਮਰੀਕੀ ਪੈਸਾ ਨਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ? ਭਲਾ ਨਿਹਚਾ ਨਾਲ ਬੰਦਗੀ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ? ਕਿੰਨੀਆਂ ਮੰਡਲੀਆਂ ਇਕੱਠਾ ਹੋਣਾ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀਆਂ? ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਜਾਂ ਡਿਨੋਮਿਨੇਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੁੰਦੀ? ਇਹੀ ਸਵਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀ 'ਛਾਂਟੀ' ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਜੇ ਇੰਜੀਲ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਭਰੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨਾ ਮੰਨ ਕੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਪੌਲਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕਲੀਸੀਆ ਨੇ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਹਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ; ਅੱਜ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਗੇ ਜਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ?

ਅੱਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਹਿਬਰ ਮਸੀਹੀਆਂ ਦੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਕਰਕੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਲੋਕ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਤਨਖਾਹ ਜਾਂ ਜੇਬ ਖਰਚ ਦੇ 'ਪੂਰਾ ਦਿਨ ਹਲ ਵਾਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਚਨ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ।' ਖੁਦਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਘਰਾਂ 'ਚ, ਸਕੂਲਾਂ 'ਚ, ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਗੁਦਾਮਾਂ 'ਚ ਅਤੇ ਕਈ ਤਾਂ ਦਰੱਖਤਾਂ ਹੇਠ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕ ਅੱਜ 'ਉਹ ਅੱਗ ਸੇਕ ਕੇ ਨਜ਼ਾਰਾ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਬਾਲੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਸੀ।' ਇਹ ਅੱਗ ਪਿਛਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਬਲੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੰਦਗੀ ਨੂੰ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਅਸਾਨ ਅਤੇ ਸੌਖਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

